

Det manliga offret

Om män som blivit utsatta för sexuellt våld

Jennifer Silverlund
Sofia Pettersson

Socialhögskolan
Lunds Universitet
Ht-10

Handledare: Hilma Holm

1 Abstract

Author: Jennifer Silverlund & Sofia Pettersson

Title: The male victim – About men who have experienced sexual violence

Supervisor: Hilma Holm

Assessor: Lars Harrysson

The aim of this study is to highlight men who have experienced sexual violence. The study is based on an examination on what help there is available for men who have experienced sexual violence and why there seems to be a bigger resistance from men, rather than from women, to report to the police and seek help after their experiences. By interviewing four professionals who works in organisations where you can get in contact with these men, we have been able to identify several components which seem to be of interest in the question why many men do not seek help. The study is based on a gender perspective and the difficulty combining being a victim and at the same time being a man. This can be a problem because the characteristics which we link to being a victim are the opposite of masculinity. The fact that the media almost always emphasize the victims of sexual violence as a woman and the perpetrator as a man can also be of importance in how we create norms about who the ideal victim is. A discussion on whether we need a specific course of action for men who are victims of sexual violence is raised where both the advantages and disadvantages of this is taken to consideration.

Keywords: male, rape, sexual violence, victim, masculinity, gender, norms

2 Innehållsförteckning

1	Abstract	1
2	Innehållsförteckning	2
3	Förord	4
4	Problemformulering	5
4.1	Syfte.....	6
4.2	Frågeställningar	6
5	Tidigare forskning	7
5.1	En översikt av forskningsläget	7
5.6	Relevant forskning.....	8
6	Teorier	10
6.1	Genusperspektiv	10
6.2	Maskuliniteter, Manlighet och Mansroll	11
6.3	Det idealiska offret	13
7	Metod.....	15
7.1	Urval och avgränsning.....	16
7.2	Etiska överväganden.....	18
8	Resultat och analys	20
8.1	Vad finns det för hjälp att få?	20
8.1.1	<i>En kartläggning</i>	20
8.1.2	<i>Att anmäla till polisen</i>	22
8.2	Vem söker hjälp?.....	22
8.2.1	<i>Definitionsproblem</i>	23
8.2.2	<i>Skuld och skam</i>	24

8.2.3	<i>Maskuliniteter, manlighet och mansroll</i>	25
8.2.4	<i>Offferrollen</i>	27
8.2.5	<i>Sexualitet</i>	29
8.3	Dagens läge	31
8.3.1	<i>Vad behöver förändras?</i>	31
9	Sammanfattning.....	34
10	Avslutande diskussion.....	35
11	Referenslista	38
12	Bilaga.....	40

3 Förord

Vi skulle inledningsvis vilja tacka alla personer och organisationer som bidragit till att denna uppsats har kunnat genomföras. En speciellt tack vill vi rikta till de fyra personer som kunde ta sig tid och ställa upp på intervjuer. Ett stort tack riktas till Kriscentrum i Lund, Skånes universitetssjukhus (SUS) i Malmö samt Kriscentrum för barn och unga i Malmö. Vi vill även tacka vår handledare Hilma Holm som varit ett stort stöd i skrivprocessen.

4 Problemformulering

'Det tog många år innan man överhuvudtaget hörde att det här [män som blivit våldtagna av män] hänt. Jag trodde att jag var den enda som hade blivit utsatt för det. För det stod aldrig något i tidningarna om något sådant. Jag pratade faktiskt med en och sa att jag tänkte polisanmäla, men då sa han: "Gör inte det, för polisen säger att du får skylla dig själv." Jag tänkte, att då gör jag absolut inte det, men hade jag fått komma och prata med någon då, så hade det underlättat betydligt. För jag tyckte själv också att det var mitt fel att det hade hänt'

- "Eddie"

(Knutagård, 2009, s.63)

Så beskriver en utav Hans Knutagårds intervjupersoner i rapporten "*men du har ju blivit våldtagen*" (2009) sina upplevelser efter att han blivit våldtagen av en annan man. Han uttrycker en stark ensamhet i situation då han aldrig hört talas om någon man som drabbats utav samma sak. Män som blir våldtagna eller på annat sätt utsatta för sexuellt våld är inget vi pratar särskilt mycket om i samhället. Antalet anmälda våldtäkter mot män över 15 år uppgick år 2009 till 124 fall, enligt Brottsförebyggande Rådet. Detta är en liten del av det totala antalet anmälda våldtäkter men statistiken visar ändå på att våldtäkter mot män faktiskt förekommer, även om det inte är något vi pratar om. Det som är viktigt att poängtera är att detta bara är statistik över de våldtäkter som anmäls och att mörkertalet troligtvis är stort när det gäller våldtäkter.

I denna uppsats har vi valt att inte begränsa oss till ordet våldtäkt utan istället kommer samlingsbegreppet sexuellt våld att användas. Med sexuellt våld menar vi de handlingar som av den som blivit utsatt uppfattas som sexuellt kränkande. Det kan till exempel vara en våldtäkt men även andra situationer när någon blir tvingad att delta i eller se på sexuella handlingar mot sin vilja.

Ordet våldtäkt är något vi hör eller ser i princip varje dag genom dagstidningar, nyheter och internet, men nästan alltid med kvinnan som offer. Vi har en övergripande förmåga att skilja mellan män och kvinnor i dagens samhälle. Detta gör vi bl.a. genom att applicera olika egenskaper och attribut på en person beroende på vilket kön denne tillhör. Tina Mattson (2007) beskriver kön som en social konstruktion och menar att vi skapar kön genom ord och gester, hur vi talar, agerar rör oss, klär oss. Det anses även finnas olika roller för oss att spela

beroende på vilket biologiskt kön vi har, de så kallade könsrollerna. De förväntningar som finns på män utifrån deras socialt konstruerade kön, genuset, brukar benämnas mansroll (Connell, 2008). Även lagstiftningen har tidigare särskiljt man och kvinna när det gäller sexualbrott. Först 1984 blev våldtäktsbrottet könsneutralt, vilket innebar att både män och kvinnor då kunde bli våldtagna i lagens mening (prop. 1983/84:105). Tidigare ansåg alltså lagen inte att en man kunde våldtas. Trots att lagen har ändrats och inte längre utesluter män som offer för sexuellt våld så är rapporteringen kring detta extremt liten. Mannen som offer för sexuellt våld är ett samtalsämne som helt tycks ha glömts bort i samhällsdebatten. När sexuellt våld uppmärksammas i media görs det nästan uteslutande i ett sammanhang där kvinnan är offer och mannen förövare vilket medför att normen för ett offer oundvikligen blir en kvinna. Samhällets bild av den ideala mannen som stark och orubblig är knappast något som förknippas med ett våldtäktsoffer. Begreppet offer har ofta en feminin klang vilket Nils Christie (2001) också pekar på i sin beskrivning utav det idealiska offret. Christie nämner de kriterier vilka karaktäriserar det idealiska offret med ett "hon" framför. Vi har ändå valt att använda begreppet offer även om män i uppsatsen för att vi vill problematisera detta begrepp och visa på att det egentligen inte är ett könsbestämt ord. Då ingen pratar om dessa utsatta män har vi funderat mycket kring varför det är ett så nedtystat ämne och vad det egentligen finns för hjälp att få för de män som blivit utsatta för sexuellt våld?

4.1 Syfte

Syftet med denna uppsats är att problematisera och belysa män som offer för sexuellt våld utifrån ett genusperspektiv.

4.2 Frågeställningar

Vad finns det för hjälp att få för män som utsatts för sexuellt våld?

Hur kan mäns benägenhet att söka hjälp förstås utifrån begreppen mansroll och offer?

Vad innebär det att inte passa in i normen som offer för sexuellt våld?

För att undersöka våra frågeställningar har vi utgått ifrån de organisationer som kan tänkas komma i kontakt med dessa män och intervjuat professionella inom detta område.

5 Tidigare forskning

Ämnet vi har valt att fördjupa oss i är ett relativt nyuppmärksammat fenomen vilket också märks i sökandet efter litteratur. Det finns ett begränsat antal verk som behandlar just sexuellt våld mot män. Däremot finns det en betydligt större andel forskning vad gäller män som sexualförbrytare med kvinnan som offer. Majoriteten av den forskning som finns kring män som utsatts för sexuellt våld är från England eller USA. Här handlar en del av forskning om våldtäkter inom fängelser eller i krigssituationer. En stor del handlar även om minderåriga som utsatts för sexuellt våld, vilket inte kommer att vara en del av vår undersökning. Mycket av den forskning som finns kring ämnet är skrivet under de allra senaste åren vilket skulle kunna peka på att ämnet vi skriver om är något som kanske är på uppgång och är på väg att uppmärksammas mer och mer. I söktjänsten LIBRIS ger sökorden *male rape* 62 träffar. Vi har förutom LIBRIS använt oss av artikelsök i databasen ELIN@Lund där vi i huvudsak har sökt på ordet *rape* i kombination med ord som *victim* och *male*.

Den forskning som vi kommer att använda oss utav berör mestadels andra länder än Sverige. Vi är medvetna om att internationella förhållanden inte alltid kan jämföras med svenska, dock anser vi att den internationella litteratur vi har valt att använda oss utav är högst relevant för vår undersökning då den diskuterar sexuellt våld mot män på ett mer övergripande sätt.

5.1 En översikt av forskningsläget

L. Rentoul och N. Appleboom (1997) beskriver i sin granskning av aktuell forskning att det saknas både kunskap och verktyg för hur man bör arbeta med män som utsatts för sexuellt våld. Det poängteras att kvinnor som blivit utsatta för sexuellt våld, behandlas mer frekvent inom forskningen. Rentoul och Appleboom (1997) menar att forskningen pekar på att män till stor del upplever samma problematik som kvinnor efter ett övergrepp. Trots detta kan det finnas andra dimensioner för hur vi ska förstå innebörden av hur det är att bli utsatt som man. Det kan till exempel handla om sociala och personliga tolkningar av kön, offer och sexuellt våld vilket gör det till en intressant fråga att undersöka - vilka konsekvenser detta kan leda till.

En senare granskning av forskningsläget har gjorts av Michelle Davies och Paul Rogers (2007). Författarna menar att forskningen fokuserar mycket på att män i större utsträckning än

kvinnor tycks få skulden för övergreppet. Detta tros kunna bero på den manliga stereotypbilden i samhället vilken säger att en man ska kunna fly och försvara sig. Vidare menar författarna att studier konsekvent har visat att manliga offer ofta ses som homosexuella och att den rådande homofobin bidrar till en mer negativ bild av män som utsatts för sexuellt våld, än kvinnor. Därför kan det också vara av betydelse vilket kön förövaren har då studier även pekar på att män som blivit utsatta av andra män bemöts mer negativt än de som blivit utsatta av en kvinna. Davies och Rogers (2007) menar att trots att ämnet uppmärksammas mer och mer så finns det fortfarande luckor att fylla. Som exempel tar författarna upp om klädsel och attraktion kan ha någon relevans i frågan om vilka män som blir utsatta.

5.6 Relevant forskning

Hans Knutagårds rapport *...men du har ju blivit våldtagen* (2009) har varit en viktig tillgång då resterande litteratur är internationell. Knutagård tar upp problematiken som kan tänkas uppstå när en man blir utsatt för sexuellt våld. Rapporten är främst inriktad på mäns ordlöshet som följer övergreppet och bygger på intervjuer med ett flertal män som på olika sätt varit utsatta för sexuellt våld. Vi har använt rapporten till att sätta oss in i ämnet och bilda oss en uppfattning av hur det kan upplevas att bli utsatt för sexuellt våld som man.

Karen G. Weiss beskriver i sin artikel *Male Sexual Victimization: Examining Men's Experiences of Rape and Sexual Assault* (2010) att samhällets syn på män och maskulinitet är en av anledningarna till varför män som offer för sexuellt våld är en grupp som allt för ofta glöms bort. Weiss jämför även kvinnor och mäns upplevelser av att ha blivit utsatta för sexuellt våld i någon form. Hon menar att skillnaden att som man eller kvinna bli utsatt för sexuellt våld inte är så speciellt stor, dock finns det vissa skillnader. Det är mer sannolikt att kvinnor anmäler och söker hjälp efter att ha blivit utsatta än att män gör det. Weiss menar också att det är lika stor risk för män att bli utsatta av andra män som av kvinnor medans kvinnor nästan uteslutande blir utsatta av män. Artikeln tar upp vissa exempel på män som blivit utsatta för olika typer av sexuellt våld. Det Weiss har kunnat urskilja i vissa av dessa berättelser är att män ibland sätter händelsen i relation till maskulint beteende, t.ex. att vara full eller slå tillbaka. Att vara full kan vara en anledning till att mannen har tappat kontrollen och på så vis blivit utsatt. Weiss menar att genom detta resonemang så behåller mannen en del av sin maskulinitet. På samma vis kan de män som väljer att inte anmäla hävda att de slog tillbaka och tog hand om det som en "riktigt man".

Adrian W. Coxell och Michael B. King tar i artikeln *Male victims of rape and sexual abuse* (2010) upp myter angående män som blivit utsatta för sexuellt våld. De beskriver även följderna av att ha blivit utsatt som man, bl.a. menar författarna att en stor del av de män som blivit utsatta för sexuellt våld av en annan man ofta ifrågasätter sin sexualitet. Eftersom det finns relativt lite forskning och kunskap inom området är det svårt att veta hur man bör arbeta evidensbaserat med dessa män som har blivit utsatta. Dock menar författarna att män som blivit utsatta för sexuellt våld ibland kan drabbas av svåra psykiska men vilka bör bearbetas.

I artikeln *Male sexual assault and rape: Who seeks counselling* (2010) skriver Elizabeth Monk-Turner och David Light om svårigheten att som man söka professionell hjälp efter att ha blivit utsatt för våldtäkt eller sexuella övergrepp. Artikeln belyser bristen på hjälp ifrån samhällets sida, men beskriver även att män inte söker sig till de organisationer som faktiskt finns för män som blivit utsatta för våldtäkt eller sexuella övergrepp. Det finns flera anledningar till varför män inte söker hjälp i samma utsträckning som kvinnor, menar författarna. Som exempel tar de upp samhällets förutfattade meningar om män som blivit utsatta för sexuellt våld och de fördomar som finns mot homosexuella. Författarna diskuterar även i vilken grad själva upplevelsen av övergreppet har betydelse för att söka hjälp. Då är det först och främst det egna agerandet i situationen som har betydelse och bristen av motstånd från den egna sidan. En framträdande tanke genom texten är att män har svårare än kvinnor att se sig själva som offer för sexuellt våld och därmed har svårigheter att komma till insikt att de faktiskt har varit med om ett övergrepp.

Noreen Abdullah-Kahns bok *Male rape – the emergence of a social and legal issue* (2008) är en mycket innehållsrik bok vilken tar upp problematiken kring män som blivit våldtagna. Författarens fokus ligger på den utsatte och på vilket sätt händelsen har påverkat denne. Abdullah-Kahn diskuterar även varför män är motvilliga till att söka hjälp och vilket servicebehov dessa män har. Hon menar att bristen på kunskap i samhället kring våldtagna män har bidragit till att män inte får den hjälp de behöver. Det finns ett behov av att lyfta detta problem till ytan och sprida kunskap om att detta faktiskt sker. Man bör även jobba mer förebyggande med denna fråga så att fördomar och myter angående våldtagna män minskar.

6 Teorier

För att söka förståelse för mannen som offer för sexuellt våld och effekterna just av att vara man i en utsatt situation har vi valt att analysera empirin utifrån ett genusperspektiv. I koppling till genusperspektivet kommer vi att använda oss utav begreppen manlighet, mansroll, maskulinitet och det idealiska offret.

6.1 Genusperspektiv

En av de mest ledande genusteoretikerna i dagens samhälle är Judith Butler som under 1990-talet slog igenom med boken *Gender trouble* (1990), på svenska *Genus trubbel*. Butler problematiserar i sin text heteronormen och påståendet att vi alla föds med ett biologiskt kön, kvinnligt eller manligt. Butler menar att detta i förlängningen bildar en sekundär genuskonstruktion med utmärkande egenskaper - feminint och maskulint. Dessa två motpoler anses i samhället också attrahera varandra, vilket Butler (1990) kritiserar. Butler skiljer inte på kön och genus utan använder sig bara utav begreppet genus för att förklara hur vi i samhället konstruerar man och kvinna, maskulint och feminint. Vi kommer i vårt uppsatsarbete utgå ifrån genus som samhällsnorm vilket även Butler argumenterar för i *Genus ogjort* (2006). Vi kommer dock även använda begreppet kön, då syftar vi på det biologiska kön en person har. Det vill säga om personen är man eller kvinna rent kroppsligt.

En norm är inte samma sak som en regel, och den är inte samma sak som en lag. En norm verkar inom sociala praktiker som den outtalade normaliseringsstandarden.(...) Normer är kanske eller kanske inte uttalade, och när de verkar som den normaliserande principen i sociala praktiker förblir de vanligen outtalade, svåra att uppfatta, och de syns tydligast och mest dramatiskt i effekterna de skapar.
(Butler 2006, s.59)

Att se genus som en norm är inte helt oproblematiskt. Den självklara följdfrågan blir följaktligen hur vi skapar en norm i samhället. Butler (2006) menar att genus är en regulativ norm men att genus även skapas som stöd för andra slags regleringar. Som exempel pekar Butler på lagarna mot sexuella trakasserier där man utgår ifrån att kvinnan är systematiskt sexuellt underordnad. Således pekas mannen ut som den som trakasserar, och kvinnan som den som trakasseras, vilket i sin tur leder till att genusnormer skapas även om tanken från början är att minska sexuella trakasserier överlag. På samma sätt beskriver Butler (2006) hur

förordningar som bestämmer vilka som har rätt till socialbidrag, skapar normen för socialhjälpstagaren. Vidare diskuteras också hur de förordningar som reglerar tal om homosexualitet inom det militära skapar och vidmakthåller normer för vad en man eller en kvinna faktiskt är och var sexualitet kan finnas och inte finnas. De kategoriseringar och roller vi har i samhället är alltså, enligt Butlers sätt att se på saken, inte uppkommet ur tomma intet och är mycket mer komplicerade än man kan tro. Vi som människor behöver normer för att leva och för att kunna förändra vår sociala värld, samtidigt så begränsas vi av normer på ett sätt som kan kränka oss (Butler, 2006). Butler menar att normer och normativitet har en dubbel betydelse i våra vardagliga liv;

Å ena sidan står det för målen och ambitionerna som vägleder oss, de regler som förmår oss att handla eller tala med varandra, de allmänt delade förutsättningarna som vi orienterar oss efter och som utgör riktlinjer för våra handlingar. Andra sidan står normativitet för en normaliseringsprocess, sätten som vissa normer, idéer och ideal bestämmer över kroppsligt liv, och som skapar tvångsmässiga kriterier för normala 'män' och 'kvinnor'. Och i denna andra betydelse ser vi att det är normer som styr 'begripligt' liv, 'riktiga' män och 'riktiga' kvinnor. Och när vi trotsar dessa normer, är det oklart om vi fortfarande lever, eller borde leva, om våra liv är värdefulla, eller om de kan komma att bli det, om våra genus är riktiga, eller om de någonsin kan bli betraktade som det. (Butler 2006, s.205)

Vi kan alltså se normer på två olika sätt. De driver oss framåt och gör det lättare för oss att hitta mening och passa in men de kan även göra oss begränsade. Inte minst kan normer ha en diskriminerande effekt när något är normavvikande och inte passar in i mallen. Butler (2006) menar att genom att skapa kategoriseringar i samhället gör man oundvikligen detta genom strategiskt uteslutande av andra som inte tillhör normen. Detta anser vi blir extra tydligt då det gäller grupper "män" och "kvinnor". Att inte tillhöra gruppen rent normativt, fastän man biologiskt ser sig som man eller kvinna, kan lätt leda till en känsla av utanförskap och förvirring.

6.2 Maskuliniteter, Manlighet och Mansroll

Veronika Burcar som är sociolog vid Lunds universitet diskuterar begreppet manlighet i sin doktorsavhandling *Gestaltning av offererfarenheter, samtal med unga män som utsatts för brott*. Burcar (2005) menar att det finns en stereotyp bild av mannen och manlighet. Hon skriver att manlighet kan ses som en social konstruktion i den meningen att det i olika kulturer

och i olika tider lyfts fram ett specifikt sett att ”vara man på”. Vissa egenskaper beskrivs som manliga och om en person innehar många sådana anses denne manlig.

Robert W Connell är professor i pedagogik vid University of Sydney i Australien och är framstående inom mansforskningen. Han har skrivit boken *Maskuliniteter*, i original *Masculinities*, som kom ut första gången 1995 och som sedan dess har översatts till flera olika språk och uppdaterats i en andra upplaga. Connell (2008) problematiserar begreppet manlighet eller som han väljer att kalla det maskulinitet i sin bok *Maskuliniteter*. Han menar att det inte finns en definition av vad som är maskulinitet utan det finns olika maskuliniteter.

Connell (2008) är kritisk till begreppet mansroll, han menar på att det är ett förenklat sätt att se på män då det inte i någon större utsträckning tar hänsyn till kulturella omständigheter. Begreppet mansroll används dock ofta flitigt i diskussioner kring genuskillnader och därför har vi valt att ha med begreppet, med den definition som Connell använder. Connell (2008) beskriver mansrollen som en allmän uppsättning förväntningar och normer som är knutna till den biologiska varelsen man. Enligt detta synsätt finns det två könsroller den manliga och den kvinnliga. Maskulinitet kan enligt detta synsätt ses som internaliserad könsroll, som produkten av inläring. Connell skriver vidare att eftersom rollnormerna är sociala realiteter så kan de förändras genom sociala processer. Idén att maskulinitet är den internaliserade manliga könsrollen möjliggör utveckling. Förändring av den manliga könsrollen och vad som anses vara maskulint kommer att ske när socialisationsagenterna – familj, skola massmedia etc. överför nya förväntningar (Connell, 2008).

Connell diskuterar även homosexuella män och relationen mellan bögar och heterosexuella män. Han skriver att ”den patriarkala kulturen har en enkel föreställning om homosexuella män: de saknar maskulinitet.” (Connell, 2008). Denna tolkning av homosexualitet är tydligt kopplad till vår tids föreställning om sexualitetens mysterier, att motsatser attraherar varandra. Den som attraheras av det manliga måste således vara feminin, vilket bidrar till att maskuliniteten blir ett dilemma hos de män som dras till andra män, menar Connell (2008). Om män som är homosexuella saknar maskulinitet så passar de inte in i normen för vad en man anses vara.

Burcar (2005) menar att trots att man kan tala om olika maskuliniteter så tycks det finnas vissa grundassociationer som är svåra att komma ifrån som hon menar har hängt kvar sedan

länge. Dessa seglivade grundassociationer gällande manlighet menar hon är att manlighet förknippas med tapperhet, handlingskraft, aktivitet och styrka idag precis som för flera hundra år sedan.

6.3 Det idealiska offret

En stor del av dagens brottsoffer är män, ändå är det oftast inte män de flesta tänker på när de hör ordet offer. Veronica Burcar (2005) skriver att män i såväl den allmänna debatten som i forskningen framställs som gärningsmän, vilket hon tror hör samman med den stereotypa idén om män och det som brukar kallas ”manlighet”. Hon menar även att bilden av offer är lika schablonmässig och att det kan vara en bidragande orsak till att män som offer är ett relativt outforskat område. Burcar (2005) menar att begreppen ”manlig” och ”offer” är problematiskt att kombinera eftersom manlig associeras med styrka och offer med svaghet. Men män kan liksom kvinnor utsättas för brott och på så sätt kan de vara brottsoffer. Men denna problematiska kombination av begreppen manlig och offer leder till att män som är offer inte tillhör normen för ett offer. För att titta närmare på benämningen offer, vem som är ett offer och vem som kan uppfattas som det idealiska offret, har vi valt att använda oss utav Nils Christies (2001) numera klassiska begrepp, det idealiska offret. Christie använde begreppet det idealiska offret, the ideal victim, första gången i en artikel 1986 och sedan dess har det flitigt citerats.

Det idealiska offret är det offer som vinner störst legitimitet som offer, vilket i verkligheten kan vara en väldigt liten procent av antalet brottsoffer. Christie (2001) skriver att de flesta idealiska offer inte är de som oftast blir verkliga offer. De kriterier som Christie (2001) menar att ett offer bör uppfylla för att anses vara ett idealiskt offer är följande: Det idealiska offret är svagt och uppehåller sig med ett respektabelt projekt. Det idealiska offret saknar även relation till sin gärningsperson som är stor och stark och offret befinner sig på en plats som denne inte kan beskyllas för att vistas på. Det idealiska offret är nästan uteslutande kvinnor. Christie (2001) exemplifierar det idealiska offret med en gammal dam som när hon är på väg hem efter att ha tagit hand om sin sjuka syster, blir överfallen och rånad av en stor okänd man. Detta offer uppfyller alla Christies (2001) kriterier som ett idealiskt offer och vinner således stor legitimitet som offer. De som passar särskilt bra som idealiska offer är sjuka, gamla eller mycket unga människor.

Christie (2001) menar att eftersom det anses finnas ett idealiskt offer så finns det även icke-idealiska offer. Det icke-idealiska offret exemplifieras med en storvuxen man som efter några öl blir misshandlad på krogen av en bekant. Här har alltså offret befunnit sig i en miljö som det är vanligt att det förekommer våld på, han håller inte på med något speciellt respektabelt projekt då han dricker öl. Han kan inte betraktas som svag och han är lika stor som gärningsmannen som han dessutom har en relation till.

Begreppet det idealiska offret kommer att användas i uppsatsen så som Nils Christie beskriver det. Däremot kommer begreppet offer att användas för den person, oavsett kön, som utsatts för sexuellt våld. Vi är dock medvetna om att offerbegreppet kan vara problematiskt, vilket vi senare kommer att diskutera.

7 Metod

Då vi var intresserade av en bredare förståelse av mannen som offer för sexuellt våld valde vi att använda oss utav kvalitativ metod. En kvalitativ undersökning kan genomföras på flera olika sätt till exempel genom observationer eller intervjuer. Det som är genomgripande i all kvalitativ forskning är att man strävar mot tolkning och förståelse istället för förklaring (Levin, 2008). Då vi i denna undersökning ämnade tolka och förstå synen på mannen som offer för sexuellt våld upplevde vi denna metod som relevant. Eftersom vårt undersökningsområde är oerhört känsligt för dem som blivit utsatta och för att vi ville lyfta problemet från individnivå till en mer samhällelig fråga så valde vi att inrikta oss på de människor och organisationer som på något sätt kommer i kontakt med de utsatta männen i sitt arbete, för att få deras bild.

I vår undersökning använde vi oss utav semistrukturerade intervjuer för att fördjupa oss i intervjupersonernas kunskaper om ämnet. I semistrukturerade intervjuer brukar intervjuaren använda sig utav specificerade frågor, men det finns möjlighet att fördjupa svaren med följdfrågor vilket är nödvändigt för att få förståelse för detta komplexa ämne (May, 2001). Tim May (2001) beskriver hur man med hjälp utav semistrukturerade intervjuer gör det möjligt för de tillfrågade att svara på frågorna utifrån sina egna upplevelser med sina egna ord, vilket inte ges utrymme för vid standardiserade intervjuformer. Då vi ändå ville hålla oss till ämnet och ha en röd tråd genom intervjuerna uteslöt vi den ostrukturerade intervjuformen.

Vi har valt att spela in intervjuerna. May (2002) menar att inspelning bidrar till att intervjuarna koncentrerar sig mer på själva intervjun och intervjupersonen istället för att lägga allt fokus på att anteckna det som sägs. Vi valde dels att spela in på grund av dessa fördelar som May (2002) beskriver men också för att få intervjun så korrekt återgiven som möjligt. Om vi istället hade antecknat skulle vi riskera att lägga in våra egna värderingar och vi skulle även kunnat missa mycket viktig information. Vi var dock medvetna om att vissa personer kan känna sig obekväma i en inspelningssituation. Vi skickade med anledning av detta ut ett informationsbrev på förhand till intervjupersonerna där vi beskrev hur intervjun kommer att gå till och vi frågade även innan intervjun skulle börja ifall intervjupersonen hade något emot att vi spelade in intervjun. I vårt fall var det ingen som tyckte det var några problem så vi kunde genomföra intervjuerna så som vi hade planerat, med inspelning. I informationsbrevet

skrev vi även vad själva intervjun kommer att handla om och hur det kommer att gå till vid intervjutillfället. Vi beskrev även oss själva och vad syftet med vårt arbete är för att göra intervjupersonerna förberedda på ämnet.

Vi har båda närvarat vid intervjuerna då vi tyckte att det var intressant och givande för båda två att delta. Vi delade dock upp det så att en av oss hade huvudansvaret för intervjuerna så att vi inte skulle prata i mun på varandra. Den andra personen satt med och lyssnade och observerade och kunde ställa några frågor om denne ville. Vi valde att byta plats inför varje intervju så att vi fick prova på båda rollerna. Efter intervjuerna transkriberade vi dessa ordagrant. De transkriberade intervjuerna har vi sedan kodat manuellt utifrån olika teman, så som exempelvis mansroll/manlighet, sexualitet och offer. Vissa teman valdes ut innan intervjuerna, vilket speglade våra intervjufrågor, medan andra teman togs fram efter vad som framkommit i intervjuerna. Uppsatsskrivandet har vi delvis delat upp emellan oss, vi har dock sammanfogat de olika delarna tillsammans för att arbetet ska ha en rödtråd.

Eftersom vi använt oss utav kvalitativ metod kommer vår empiri och analys antagligen skilja sig ifrån om någon annan forskare skulle genomföra en liknande studie. Vi kommer således inte att kunna uppvisa någon större reliabilitet, vilket heller inte har varit vårt syfte. Vi var inte ute efter att finna ”det sanna svaret”, utan vår tanke var mer att skapa en förståelse för det problemområde vi har undersökt, vilket också färgas utav vår metod- och teorival.

7.1 Urval och avgränsning

Vår undersökning syftar till att belysa de män som blivit utsatta för sexuellt våld. Vi anser att denna grupp inte fått alls så mycket utrymme i den offentliga debatten och inom forskningen som den borde. Inom forskningen finns det en hel del information om pojkar under 15 år som har blivit utsatta, dock ämnar vi endast behandla de som är 15 år eller äldre då man i laga mening fortfarande är barn under 15 år. Självklart hade det även varit intressant att utforska hur arbetet med utsatta barn ser ut men vi upplevde att det skulle bli för omfattande och tidkrävande och vi valde därför att avgränsa oss till män som passerat åldern då man i laga mening tillåts ha sex.

Vi tänkte från början inte göra någon skillnad på sexuell läggning eller kön på förövaren då det är offret och själva utsattheten i sig vi är intresserade av. Vi upptäckte dock efter att vi gjort intervjuerna att förövarens kön kunde ha stor betydelse för offrets upplevelse av

övergreppet och därför har vi valt att ändå ta med det. Utifrån intervjuerna har vi även uppmärksammat betydelsen av vilken sexuell läggning offret har och därför har vi även tagit med det i uppsatsen. Denna studie kommer dock inte att ta någon större hänsyn till varken etnicitet eller klasstillhörighet då själva syftet med studien är att undersöka synen på mannen i sin helhet. Med detta menas dock inte att andra aspekter inte kan ha betydelse för den enskilda mannen.

Vi har riktat oss mot de professioner och människor som på något sätt i sitt arbete kommer i kontakt med män som utsatts för sexuellt våld. För att inte arbetet skulle bli för stort så har vi valt att avgränsa oss geografiskt i vårt sökande efter intervjupersoner till Malmö/Lundregionen. I första hand utgick vi ifrån ett strategiskt urval då vi valde ut intervjupersonerna efter profession och det kunskapsområde de besitter (May, 2001). Tanken var att vi senare skulle kunna använda den urvalsmetod som Patrik Aspers (2007) benämner snöbollsselektion. Det vill säga att vi inte på förhand bestämde alla informanter vi avsåg att intervjua utan att vi frågade de personer vi intervjuade och de personer vi ringde till om de hade några tips vart vi kunde vända oss. Via de personer vi intervjuade kunde vi på så sätt få information om nya informanter till studien.

Vår förkunskap gjorde att vi började ta kontakt med brottsofferjouren. Genom tips därifrån och en gnutta fantasi har vi jobbat oss framåt och kommit i kontakt med i stort sett alla organisationer som skulle kunna komma i kontakt med vårt problemområde, inom det geografiska område vi har koncentrerat oss på (se bilaga). Det var dock inte helt lätt att få tag på personer och organisationer som kunde eller ville ställa upp på intervjuer. Många sa att de inte hade kommit i kontakt med män som utsatts för sexuellt våld och tyckte därför inte att de hade något att bidra med till vår uppsats. Andra hade så många som ville kontakta och intervjua dem att de hade satt upp en policy att inte göra intervjuer då det tog för mycket tid från det ordinarie arbetet. Vi stötte även på problem som att numret vi fått tag på inte längre existerade.

Efter ett ihärdigt kontaktsökande lyckades vi få tag på fyra stycken intervjupersoner. Första intervjun hölls med en kurator på akuten som vi har valt att kalla Anders och en man från infektionskliniken som även arbetar på centrum för sexuell hälsa som vi i uppsatsen benämner Bengt. Anders och Bengt har båda varit med och tagit fram en vårdplan för bemötande av män på akuten som utsatts för sexuellt våld och är på så sätt väldigt insatta i ämnet. Anders

har även lång erfarenhet av att ha jobbat med kvinnor som utsatts för sexuellt våld och Bengt har via Infektionskliniken kommit i kontakt med män som varit utsatta för sexuellt våld. Vi funderade mycket innan intervjun på hur vi skulle förhålla oss till att intervjua två personer samtidigt. Dock visade det sig att samtalet blev väldigt avslappnat och mer liknade en diskussion mellan de båda vilket gjorde intervjun väldigt givande. Vi utesluter ändå inte att intervjuerna hade kunnat se annorlunda ut om vi hade intervjuat dem var för sig, då det är svårt att inte påverkas av vad den andre säger under intervjusituationen. Vi intervjuade även en man på Kriscentrum som vi i uppsatsen benämner David. David på kriscentrum har i sitt arbete träffat män som varit utsatta för fysiskt och psykiskt våld i nära relationer men även män som utsatts sexuellt, då främst som barn. Sist intervjuade vi en kvinna på kriscentrum för barn och unga som vi har valt att kalla Camilla. På Kriscentrum för barn och unga jobbar man med personer upp till 18 år vilket gör att Camilla är mer inriktad mot en yngre målgrupp. Dock anser vi att intervjun med Camilla var givande för vår uppsats då hon har erfarenhet av att jobba med yngre män som utsatts för sexuellt våld och dessutom har kunskap om ämnet sexuellt våld överlag. Personerna heter egentligen något annat, namnen är slumpvis påhittade efter alfabetets första fyra bokstäver.

7.2 Etiska överväganden

Med tanke på de etiska aspekterna av vårt känsliga uppsatsämne så beslutade vi oss tidigt för att inte söka upp och intervjua de utsatta männen. Vi valde istället att prata med människor som i sitt arbete kom i kontakt med denna målgrupp eller som hade annan erfarenhet i ämnet.

Som forskare har man alltid ett antal grundantagande bakom sin forskningsfråga. Dessa grundantaganden kan ibland hjälpa till att föra arbetet framåt men det finns också en risk att antagandena hindrar forskaren att se möjligheten att det kan finnas andra förklaringar (Kalman 2006). Det är viktigt att vi så långt som möjligt håller oss objektiva i sökandet efter information, vi är dock väl medvetna om att våra egna grundantaganden om män som råkat ut för sexuellt våld kommer att speglas i hur studien utformas.

Inför de intervjuer vi genomförde reflekterade vi över vår egen roll i intervjusituationen. Vi var medvetna om att det var vi som hade makten i samtalet då det var vi som ställde frågorna till informanterna. Vi kunde på så sätt välja att styra intervjun i den riktning som vi önskade även om vi använde oss av semistrukturerade intervjuer, vilket ger relativt stort utrymme för

intervjupersonen. Andersson och Swärd (2008) beskriver det som att intervjuaren påverkar intervjupersonen genom att bestämma frågorna och kan på så sätt inte bara stimulera berättandet utan också hämma eller begränsa det.

Vi har under arbetets gång många gånger diskuterat huruvida vi ska låta våra intervjupersoner vara anonyma och i så fall till vilken grad. Då det inte är speciellt intressant för uppsatsen vad intervjupersonerna heter så valde vi att inte nämna deras riktiga namn. Det som däremot kan tänkas vara av intresse är vart personerna jobbar och vilken yrkesroll de har. Svårigheten med att nämna det har dock varit att man kan lista ut vem personen är genom sådan information.

Vi upplever dock att vi kan delge den informationen utan att våra intervjupersoner tar skada av det, då det inte är känsliga uppgifter om informanterna som återges i uppsatsen. För att vara på den säkra sidan så mailade vi även våra intervjupersoner och frågade om det var okej att nämna deras arbetsplats och yrkesroll, vilket ingen av dem hade något emot.

När det gäller anonymitet har vi även diskuterat hur vi ska göra med de organisationer som vi ringt eller mailat men som inte av olika anledningar kunnat eller velat ställa upp på en intervju. Dessa organisationer har vi inte haft möjlighet att kontakta igen angående deras syn på anonymitet och medverkan i uppsatsen. Vi har valt att nämna organisationsnamnen, då vi anser det nödvändigt för vår studie, eftersom en del av arbetet har gått ut på att kartlägga vad det finns för hjälp att få för män som utsatts för sexuellt våld. Vi har dock inte nämnt några enskilda personer då vi upplever det etiskt inkorrekt och irrelevant för vår uppsats.

Då hjälpen till män som utsatts för sexuellt våld kan se väldigt olika ut i landet så har vi även valt att skriva ut vilka städer vi har gjort undersökningen i. Vår undersökning är gjord i Malmö/Lund-området och visar på hur situationen ser ut här.

8 Resultat och analys

8.1 Vad finns det för hjälp att få?

8.1.1 En kartläggning

En stor del av tiden som vi lagt ner på att undersöka män som blivit utsatta för sexuellt våld har gått åt till att försöka kartlägga vilka professioner och organisationer som skulle kunna komma i kontakt med denna målgrupp och erbjuda någon form av hjälp. Det har visat sig att det inte är det lättaste att hitta professionella som har kunskap inom området, även om de allra flesta som vi har varit i kontakt med i praktiken kan erbjuda hjälp till utsatta män. Malmö/Lund-regionen har ett relativt brett utbud av hjälpinsatser vid olika former utav våld och sexuellt våld, då främst för kvinnor men även för män. Kriscentrum för män i Malmö verkar ta upp majoriteten av de få män som söker hjälp då de blivit utsatta för sexuellt våld. Det är också hit polisen och flera utav våra kontakter på fältet har rekommenderat oss att vända oss. Kriscentrum för män har ett nära samarbete med polisen, vilket gör att vi antar att majoriteten av de män som vänder sig hit har polisanmält sin upplevelse. En annan organisation som verkar vara högst aktuell när det gäller denna form av problematik är RFSL. RFSL är en fristående organisation där man bl.a. kan få hjälp från kuratorer men även stöd, råd och tips angående hur man kan gå till väga om man har blivit utsatt för sexuellt våld. Dessa två ledande organisationer har vi tyvärr inte fått tillfälle att intervjua då båda två är överbelastade av arbete och lider av tidsbrist. De ungefär tiotal organisationer (se bilaga) som vi varit i kontakt med utöver dessa två har alla påpekat att män som offer för sexuellt våld inte är något som de stöter på speciellt ofta, om ens någonsin. Därför har många av dessa känt att de inte har något att bidra med i vårt uppsatsarbete. Flera av våra kontakter har även bekräftat vår tanke om att detta troligtvis är ett större problem än vad som syns och att mörkertalet förmodligen är ganska stort. Uppfattningen om att kvinnor i mycket större utsträckning än män söker hjälp har varit genomgående i de samtal vi har haft med de professionella. Detta är dock endast antaganden även om vi har märkt att det finns en relativt enhetlig syn bland de professionella gällande detta. På frågan om vart man som kille eller man kan vända sig i en utsatt situation fick vi liknade svar från alla de professionella vi har haft kontakt med;

..alltså ja vad heter det.. RFSL. Där tror jag man kan få hjälp. Sen finns ju ungdomsmottagningen, vårdcentralen. Egentligen samma ställen som tjejer egentligen. Det ska ju egentligen vara öppet precis överallt ju.. Utan

kvinnokliniken naturligtvis. Men jag menar sjukvården, akuten, kirurgen..
(Camilla, Kriscentrum för barn och unga)

Under vår första intervju fick vi ta del av den vårdplan som nyligen har inrättats på sjukhuset i Malmö (SUS) Denna vårdplan beskriver hur man på akuten skall hantera män som blivit utsatta för sexuellt våld. Vårdplanen innehåller en detaljerad beskrivning över vilka steg som ska följas när en sexuellt våldsutsatt man kommer till akuten. Södersjukhuset i Stockholm (SÖS) var först i Sverige med att föra in en sådan plan och med inspiration av denna så har även SUS utarbetat en handlingsplan för just denna utsatta grupp. I en intervju med en utav kuratorerna på SUS Malmö, som också varit med och skapat vårdplanen, beskriver han att de har sett ett behov utav en handlingsplan på akuten.

Vi ska ha ett lika bra omhändertagande av män som kvinnorna får på KK. Så då bestämde man sig för att försöka utarbeta en handlingsplan för sexuellt våld mot män. (...) Detta var inget politiskt beslut utan vi såg att det fanns ett sådant behov, vi visste att det fanns ett sådant omhändertagande eller handlingsplan i Stockholm då..

(Anders, Akuten)

Att man ser ett behov av en handlingsplan på SUS och SÖS, skulle kunna tolkas som att gruppen män som offer för sexuellt våld håller på att uppmärksammas mer inom samhällets vårdinstanser. Dock anser ingen av våra intervjupersoner att så är fallet. Det pågår enligt våra källor ingen större diskussion kring denna problematik och de ser överlag ingen ökning i antalet män som söker hjälp. I enlighet med den kartläggning vi har gjort där vi har kontaktat de organisationer som skulle kunna komma i kontakt med dessa män, så är det inte resurserna som är problemet. Det finns ställen att vända sig till om man har blivit utsatt för sexuellt våld som man.

Alltså eftersom det också är vår målgrupp, och man kan komma hit. Det är ju naturligtvis så att man prioriterar sådana här ärenden. Så jag tycker inte att.. alltså hit får dom ju komma. (.) Jag tycker ändå att det finns resurser.. det tycker jag.

(Camilla, Kriscentrum för barn och unga)

Däremot menar David på kriscentrum i Lund att det inte tillsätts några specifika pengar från regeringen till behandlandet av män som utsatts för sexuellt våld. Det finns inte heller några direktiv för hur man bör arbeta med denna målgrupp. David påpekar att även om det finns resurser för att behandla dessa män inom de befintliga vårdinstanserna i samhället så krävs det ett speciellt uppmärksammande av just denna grupp utsatta.

8.1.2 Att anmäla till polisen

Som vi tidigare har beskrivit så är antalet anmälda våldtäkter mot män väldigt få. Enligt Brottsförebyggande Rådet uppgick antalet till 124 fall år 2009. Att anmäla till polisen är inte alltid ett lätt beslut efter att ha blivit utsatt för sexuellt våld, varken för kvinnor eller för män. Dock kan vi uttyda i vår empiri att det kanske är ännu svårare att anmäla om man blivit utsatt som man. Det kan handla om allt ifrån fysiskt och psykiskt våld i nära relationer till sexuellt våld.

ja.. dom säger ju oftast att det inte är lönt att anmäla, det är ingen som kommer tro på det. Då gäller det människors synsätt, ja överlag hur vi ser på en man som t.ex. blir misshandlad av sin kvinna.. går man vidare och gör en polisanmälan så upplever många att dom inte blir tagna på allvar av polisen. (...) sen så är det ju det här med människors fördomande kring det, och att inte bli trodd. Läger man till människors fördomar mot homosexuella som trots allt fortfarande finns, dessutom polisens fördomar mot homosexuella, så tycker man att motståndet är ännu större
(David, Kriscentrum)

Enligt David handlar det om en rädsla för samhällets fördomar. Dels om man blivit utsatt av en kvinna, dels av en man. Det förstnämnda kan tänkas handla mycket om könsskillnader och samhällets normer om vilka attribut som kopplas till män respektive kvinnor. Hur en man bör vara är starkt inarbetat i vårt vardagliga tänk och det är något som vi hela tiden förhåller oss till och anpassar oss efter, mestadels omedvetet (Weiss, 2010). Det andra resonemanget som David för är att fördomar överlag mot homosexuella gör det svårare för män att anmäla. Detta förutsätter att det är en man som har våldtagit en annan man. Att två män kan ha sex är något som de allra flesta är medvetna om idag, dock strider det mot tanken att alla män attraheras av kvinnor och vice versa. Detta faktum, vilket Butler (1990) benämner som heteronormen, är något som kan begränsa oss i våra tankar och handlingar.

8.2 Vem söker hjälp?

Det är viktigt att komma ihåg att alla upplevelser av sexuellt våld ser olika ut och på samma sätt kan olika människor använda sig av olika sätt att bearbeta händelsen. Det kan ligga många faktorer bakom varför man inte söker hjälp från samhället efter att ha blivit utsatt för sexuellt våld. Camilla på Kriscentrum för barn och unga i Malmö menar att alla inte behöver bearbeta sina upplevelser genom samtal med professionella;

..bearbetar man det inte så kan det ju bli konsekvenser. Men det behöver ju inte vara det.. jag menar det är ju jättemånga, tjejer också, som har blivit utsatta som aldrig pratar med någon, och det går jättebra för dom ändå. Så jag säger inte att samtal måste vara det som alla behöver. De flesta söker sig inte hit tror jag.. men dom reder det ändå. Bara för att man blivit utsatt för sexuella övergrepp så är inte allting åt helvete.. så är det ju inte.

(Camilla, Kriscentrum för barn och unga)

Camilla beskriver även att många antagligen söker sig till vänner först och främst, men att detta kan vara svårare för killar då tjejer i allmänhet pratar mer med varandra i kompisgängen. Att killar och män har svårare att prata generellt, och då speciellt om upplevelser som sexuellt våld, kan man se som en av orsakerna till att få män söker samtalshjälp efter händelsen.

Monk-Turner och Light (2010) för även en diskussion kring vikten av att man tror sig bli trodd av andra, speciellt familj, vänner och polisen. Då spelar ofta tillgången till hjälp in samt den allmänna synen på män som offer för sexuellt våld.

Vi kan se detta som en cirkel där tillgången till hjälp påverkar viljan att söka hjälp och tvärtom. Genom våra intervjupersoner och utifrån litteratur och tidigare forskning har vi kunnat definiera ytterligare ett antal utmärkande skäl som skulle kunna ligga till grund för varför män i allmänhet verkar ha mindre benägenhet att söka hjälp efter ett övergrepp, än kvinnor.

8.2.1 Definitionsproblem

Ett problem som den utsatte kan tacklas med är vad som egentligen definierar en våldtäkt eller ett sexuellt övergrepp, det vi kallar för sexuellt våld. Eftersom det egentligen inte finns några klara gränser kan det vara svårt att själv förstå vad man varit med om.

Det kan man ju göra med olika sorters.. det händer ju i våldssituationer att dom har använt alla möjliga föremål och stoppar upp analt, och det är ju sexuellt övergrepp naturligtvis(..) Men det finns ju även andra sorters övergrepp som man också hör talas om som också är en våldtäkt eller övergrepp. Till exempel om det har varit någon som legat och sovit och så har någon sugit av en kille eller börjat göra något med killen, det är också ett sexuellt övergrepp även om det är en annan typ. Och där är gränserna väldigt oklara för vad som är ett allvarligt övergrepp.. (Bengt, Infektionskliniken)

Svårigheten för män att komma till insikt att de har blivit utsatta för sexuellt våld är även något som Elizabeth Monk-Turner och David Light (2010) tar upp. Då handlar det framförallt

om män som inte har fått några fysiska skador vid övergreppet. Vi skulle kunna se att fysiska skador vid övergreppet gör det mer legitimt för mannen att söka hjälp då övergreppet blir mer "verkligt". Monk-Turner och Light (2010) menar också att söka hjälp för fysiska skador inte äventyrar maskuliniteten på samma sätt som att söker hjälp för psykiska problem.

8.2.2 Skuld och skam

En annan faktor som kan vara betydelsefull då man överväger att söka hjälp efter att ha blivit utsatt för sexuellt våld kan vara hur själva övergreppet har gått till och då framförallt ens eget agerande i situationen. Elizabeth Monk-Turner och David Light (2010) beskriver hur manliga utsatta, liksom kvinnliga, kan känna att de gav medgivande till övergreppet om de inte har gjort motstånd. Detta är även något som Camilla på kriscentrum för barn och unga tar upp;

..det är de här med skulden, hur mycket är jag inblandad i detta själv
(Camilla, Kriscentrum för barn och unga)

Vid dessa tillfällen kan det vara svårt att söka hjälp i efterhand då man ofta lägger skulden på sig själv. Skuld och skam är två begrepp som ofta används i samma mening som våldtäkt.

Första steget är att komma över sin egen.. skam eller vad det nu är
(David, Kriscentrum)

..man upplever det skämmigt
(Bengt, Infektionskliniken)

..utan fokus är ju på det här.. med skuldkänslor
(Camilla, Kriscentrum för barn och unga)

Detta med skuld och skam är även något som Karen G. Weiss (2010) beskriver som ännu mer utbrett bland utsatta män. Weiss menar att det är väldigt få brott i dagens samhälle som är så skuld och skamfyllt som våldtäkt, både för män och för kvinnor. Föreställningar om att endast en kvinna kan vara ett våldtäktsoffer och att en man ska kunna försvara sig gör dock att utsatta män kan drabbas av en annan typ av skuld- och skamkänslor.

En annan aspekt av intresse i denna diskussion är faktumet att samhällsnormen för maskulin sexualitet är att män ska ta initiativ till sex och förföra, medan kvinnan är den som ska bli förförd (Weiss, 2010). Detta kan göra att upplevelsen av att bli våldtagen som man blir mer komplex då det strider mot den sexuella samhällsnormen vilket man kan jämföra med Butlers

(1990) argumentation om att mannen och kvinnan i samhället ses som två motpoler, vilka attraherar varandra.

8.2.3 Maskuliniteter, manlighet och mansroll

Som vi tidigare har tagit upp så finns det i samhället mycket förväntningar på och normer kring hur en "riktig man" ska vara. Maskulinitet och manlighet associeras med ord som styrka självständighet och makt, även om det som Connell (2008) menar finns olika maskuliniteter. Bengt på infektionskliniken anser likt Connell att det inte endast finns ett sätt att vara man på, men att det hela tiden finns normer för en man att förhålla sig till. Sådär beskriver Bengt dagens mansroll i Sverige;

alltså det finns så många mansroller idag.. otroligt många.. det är ju inte en kultur den svenska kulturen och mansrollen finns hos män alltså på tusen.. hundratals olika sätt tror jag och.. kommer från olika kulturer utifrån och skapas här naturligtvis på olika sätt (...) vissa extrema machomansroller till motsatsen och däremellan finns hur många mansroller som helst som är på alla möjliga sätt så det är ju svårt att säga vad är mansroll.. idag.. det är ju otroligt mångfacetterat..
(Bengt, Infektionskliniken)

Likt Connell (2008) kritiserar han tanken kring att det bara finns en bestämd allmän roll för män generellt som de bör agera efter. Connell (2008) menar att det är ett förenklat sätt att se på maskuliniteter, som inte tar hänsyn till, till exempel, kulturella faktorer, vilket även Bengt pekar på. Bengt pratar ändå om mansroller, även om han poängterar att det är mångfacetterat och att det finns många mansroller. Att begreppet mansroll ändå används kan tolkas som att det finns förväntningar på människor utifrån det kön de tillhör. Detta skulle kunna förstås utifrån den genusnorm som Judith Butler (2006) beskriver existerar i samhället.

Bengt fortsätter sitt resonemang kring de genusnormer som finns kring en våldtäktsituation på följande sätt:

..det kanske är svårare för mannen att berätta att detta har hänt än det är för en kvinna.. kanske är lättare.. det är mer förväntat att en kvinna kan bli våldtagen... än att en man kan bli våldtagen.. (...) det kan vara svårt för mannen att prata om det om han är van att se sig själv på ett helt annat sätt..
(Bengt, Infektionskliniken)

Här påpekar intervjupersonen att det är mer förväntat att kvinnor kan bli våldtagna än att en man kan bli det, vilket kan ses som ett exempel på genusnormer, de förväntningar som finns på oss utifrån vårt genus. Det vill säga att det inte förväntas att en man kan bli våldtagen

eftersom han är just man. Butler (2006) menar att vi människor behöver normer för att leva, samtidigt så begränsas vi av normer på ett sätt som kan kränka oss. Män som blir våldtagna eller på annat sätt sexuellt ofredade hör inte till normen för människor som kan tänkas utsättas för sexuellt våld, vilket intervjupersonen påpekar. En möjlig tolkning skulle alltså kunna vara att normer kring vem som kan bli våldtagen begränsar män i sökandet efter hjälp. En annan intressant aspekt som Bengt tar upp är det faktum att han säger att det kan vara svårt för mannen att tala om det som hänt om han är van att se på sig själv på ett helt annat sätt. Detta skulle kunna tolkas som att han syftar på de förväntningar som finns kring att män alltid ska ta initiativ till sex. Karen G Weiss (2010) skriver om dessa förväntningar i sin artikel *male sexual victimization*. Hon menar på att ”riktiga” män förväntas vilja ha sex (med kvinnor) och de förväntas även ta initiativ till sex. Om en man då istället blir tvingad till sexuella handlingar, så kan det bryta helt emot hans syn på sig själv som sexuell aktör.

Camilla på Kriscentrum för barn och unga pratar även hon om den manliga könsrollen när hon beskriver skillnader mellan pojkar och flickor i deras tankar kring varför de inte gjorde mer motstånd under övergreppet.

..pojkar kanske har det här kravet.. att dom kanske är liksom lika stora. Alltså att dom har det här kanske att en pojke mer ska kunna ge igen än vad kanske flickor, kvinnor, har i det här tänkandet.. att det ligger någonting i könsrollen..
(Camilla, Kriscentrum för barn och unga)

Tankar kring att det hör till den manliga könsrollen, mansrollen, att kunna försvara sig är även något som Weiss (2010) tar upp. Hon menar på att det anses manligt att försvara sig och klara av saker på egen hand. Många av de män som deltagit i hennes undersökning beskriver att de lyckts avvärja fullbordade övergrepp på grund av att de försvarat sig. I andra fall där det gått längre än till våldtäktsförsök, där män har blivit våldtagna har dessa män istället, i stor utsträckning, förklarat att det kunde ske på grund av att de var fulla. Weiss (2010) menar att vara full anses i allmänhet vara maskulint och på så sätt kan männen rädda sig ur offerrollen utan att förlora för mycket av sin manlighet. Noreen Abdullah-Khan (2008) lägger även hon fram en hypotes om att rädslan över att ha förlorat sin manlighet i samband med övergreppet hindrar många män från att anmäla till polisen och söka hjälp.

8.2.4 Offerrollen

Att koppla ihop begreppen manlighet och offer är inte alltid helt oproblematiskt. Våra intervjupersoner ansåg överlag att det var lättare för kvinnor att identifiera sig som offer för sexuellt våld, än för män av olika anledningar. När det gäller begreppet offer har våra intervjupersoner olika sätt att se på och definiera detta. David på Kriscentrum väljer att använda begreppen våldsutsatt och våldsutövare istället för begreppen offer och förövare, då han menar att det är mer könsneutralt. Han beskriver den entydiga bilden ute i samhället av begreppen offer och förövare;

...kvinnor är offer och män är förövare, så är ju bilden ute i samhället (...) Offer är kvinnor. Det är lika med kvinnor, det finns inget annat alltså. Det är ju könstänkande på något sätt.
(David, Kriscentrum)

David påpekar även att den största delen av våldsutövarna faktiskt är män:

..men det är viktigt att inte dra ett streck män våldsutövare eller förövare. Och kvinnor offer. För bara det att bli offer så är det en position som man inte själv kan ta sig ur. (...) man kan vara våldsutsatt men inte bli ett offer.
(David, Kriscentrum)

David visar tydligt på offerbegreppets svårighet att kombineras med män, som även Veronika Burcar (2005) pekar på. Män associeras med styrka och kan därför inte helt oproblematiskt kombineras med begreppet offer som associeras med svaghet. Att beskriva en man som våldsutsatt snarare än ett offer kan hjälpa till att spä på offerbilden som feminin och bibehålla de normer som kopplas till begreppet offer. Båda begreppen våldsutsatt och offer har värderingar i sig vilka i sin tur har skapats beroende på i vilket sammanhang begreppen används i samhället. När vi pratar om sexuellt våld är det ytterst vanligt att vi använder ord som våldtäktsoffer, vilket vi nästan uteslutande kopplar till en kvinna. Om våldsutsatt används i större utsträckning än offer för att beskriva en man, skulle det kunna leda till att män har lättare att identifiera sig som våldsutsatt även om bägge begreppen från början skulle kunna ses som könsneutrala. Weiss (2010) beskriver hur män i så stor utsträckning som möjligt bör undvika allt feminint beteende för att följa normen för vad en man är. Att då identifiera sig själv som ett offer kan ses som ett misslyckande då ett offer är i en position som inte går att ta sig ur på egen hand. Detta är något som i samhället inte ses som ett maskulint beteende. Weiss

(2010) menar att det är extra problematiskt för män att identifiera sig som offer för något som inte händer ”riktiga” män, vilket sexuellt våld är ett tydligt exempel på.

En annan av våra intervjupersoner, Camilla på Kriscentrum för barn och unga, pratar inte heller om offer utan benämner de som utsatts för sexuellt våld som flickan, pojken eller ungdomen. Men vid ett tillfälle under intervjun nämner hon ordet offer;

...det är ju lättare tror jag att vara ett offer som tjej. Alltså dom kan identifiera sig.. det kanske är mer öppet i media (...) det är inte så ofta man ser i tidningar att det handlar om en pojke som varit utsatt.
(Camilla, Kriscentrum för barn och unga)

Här kan man se att intervjupersonen, troligtvis omedvetet, pratar om pojken som utsatt och flickan som offer. Hon menar att media har en påverkan på vem som anses vara ett offer, det anses lättare att identifiera sig som offer som tjej för att det tas upp i media att tjejer är, eller kan vara offer. Detta kan härledas till Nils Christies (2001) begrepp det idealiska offret, som anses vara svagt vilket lättare associeras med tjejer än med killar. Veronika Burcar (2005) menar likt intervjupersonen att utsatta män och killar inte syns i media. Burcar skriver att såväl i den allmänna debatten som inom forskningen framställs män som gärningsmän, inte som offer. Detta i sin tur skulle kunna leda till att män/pojkar upplever ett sexuellt övergrepp ännu svårare än flickor/kvinnor på grund av att de avviker från normen av vad ett offer är.

Begreppet utsatt eller den utsatte använder sig Bengt på infektionskliniken av. Han använder dock också ordet offer vid ett tillfälle under intervjun. Och då i ett liknande sammanhang som de andra intervjupersonerna, i samband med det kvinnliga.

..alltså det är mer förväntat att en kvinna kan bli våldtagen än att en man kan bli våldtagen.. det blir liksom ett omvänt förhållande då det ofta är mannen som är förövaren.. så är det här mannen som är offret.. det kan vara svårt för mannen att prata om det..
(Bengt, Infektionskliniken)

Här påpekar intervjupersonen att det blir ett omvänt förhållande när mannen är offer, det avviker från normen. Det normativa är att mannen är förövaren och kvinnan är offret. Som vi tidigare tagit upp så menar Butler (2006) att vi genom att skapa kategoriseringar i samhället gör det oundvikliga att strategiskt utesluta andra som inte tillhör normen. Det skulle kunna förstås som att vi i samhället utesluter män som offer eftersom egenskaper vilka vi förknippar

med en man inte passar in i normen för vad ett offer är. Då mannen inte ses som det idealiska offret vinner han heller inte speciellt stor legitimitet i sin position som offer, vilket kan göra det svårt för mannen att prata om det.

Anders på akuten, benämner själv den utsatte mannen som offer, när han inte använder ordet patient;

offret måste själv anmäla..
det är stor chans att offret ändrar sig sen och vill göra en polisanmälan senare..
det är inte ovanligt att offret kan trots att det är en våldtäkt känna lust och så..
(Anders, Akuten)

Anders pratar mer obehindrat om mannen som offer för sexuellt våld. En man kan vara ett offer i hans ögon. Här kan intervjupersonen se bortom det idealiska offret och istället peka på att även en man kan vara ett offer;

våldsoffer kan man ju vara även som man alltså...(..) våldsoffer har ju liksom inarbetats och så och brottsoffer och så här va..
(Anders, Akuten)

Anders beskriver även att en man kan vara ett brottsoffer och ett våldsoffer. Orden brott och våld kan lätt associeras med förövaren, våldsutövaren, det vill säga den roll som sägs associeras med mannen. På så sätt skulle det kunna vara lättare att se män som ett våldsoffer eller ett brottsoffer snarare än bara ett offer.

8.2.5 Sexualitet

När det gäller sexuellt våldsutsatta män så kan förövaren vara antingen man och kvinna vilket vi valt att inte lägga någon större vikt vid. Vi har även valt att inte lägga någon större vikt vid vilken sexuell läggning offret har. Det uppkom dock i intervjuerna att dessa faktorer ändå kunde vara en viktig aspekt av övergreppet. De personer som vi intervjuade hade inte kommit i kontakt med någon man som hade blivit utsatt av en kvinna utan samtliga de mött hade blivit utnyttjade av en annan man. Detta ledde till en diskussion kring vilka skillnader det kan vara för den utsatte mannen om han identifierar sig själv som hetero- respektive homosexuell. Det var främst det som intervjupersonerna menade skiljde sig mellan kvinnliga och manliga offer, betydelsen av att förövaren hade samma kön som offret.

det är otroligt svårt, en traumatisk händelse för både kvinnor och män.. men det kan finnas olika aspekter.. till exempel hos en man med mansrollen.. det kan ha en annan innebörd att bli sexuellt utnyttjad för en man kanske särskilt om det är en heterosexuell man som blir våldtagen.. så kan det ha en särskild innebörd för hela identiteten...

(Bengt, Infektionskliniken)

Här kommer återigen begreppet mansroll upp, mansrollen är något som antas skilja mannens upplevelse från kvinnans. Bengt diskuterar vidare om skillnader i upplevelsen beroende på om den som är utsatt är homosexuell eller heterosexuell;

..det är ju en aspekt, vilken sexuell läggning har man, är det en person som är heterosexuell eller homosexuell.. det är ju en viss skillnad trots allt.. även om det är ett övergrepp för båda så.. så kan det ju.. kan det upplevas väldigt olika.. i vissa aspekter av det..

(Bengt, Infektionskliniken)

Som Bengt på Infektionskliniken uttrycker det kan det ha en innebörd för hela identiteten för en heterosexuell man att blir utsatt av en annan man. Enligt heteronormen ses homosexualitet som avvikande från samhällsnormen, vilket skulle kunna vara en förklaring till att män som blir våldtagna eller på annat sätt sexuellt utsatta av andra män inte anmäler eller söker hjälp för detta. Dels på grund av att de ser sig själva som heterosexuella och då själva upplever det jobbigt att berätta om denna normavvikande händelse. Men även de män som ser sig själva som homosexuella och som i sitt dagliga liv bryter mot heteronormen kan tänkas låta bli att anmäla eller söka hjälp just på grund av de fördomar som finns kring dem som avviker från normen. Abdullah-Kahn (2008) menar att vi i dagens samhälle har en syn på manlig våldtäkt som något som endast förekommer i homosexuella kretsar. Rädslan för homosexualitet bekräftas även utav Camilla på Kriscentrum för barn och unga;

..om jag skulle säga nån skillnad i arbetet så att säga va så tycker jag nog att pojkarnas föräldrar, tänk nu på att det är få som jag har haft.. men att det finns en rädsla för att barnet antingen, eller rättare sagt blir homosexuell. Alltså att det är en rädsla från föräldrarna att kan det här övergreppet göra att min son blir homosexuell.

(Camilla, Kriscentrum för barn och unga)

Det verkar finnas en rädsla att ett sexuellt övergrepp mot en man, utfört av en man, kan leda till homosexualitet vilket Adrian W. Coxell och Michael B. King (2010) beskriver som en myt. Coxell och King menar även att män som blivit utsatta för sexuellt våld av en annan man

ibland kan tro att de måste ha gett ut homosexuella signaler gentemot förövaren vilket i sin tur gör att man återigen lägger skulden på sig själv. Weiss (2010) för samma resonemang och menar även att öppet homosexuella män tacklas med rädslan för förutfattade meningar om sin sexuella läggning. Weiss illustrerar detta med ett exempel;

While at work a coworker on several occasions would try and make sexual advances toward the respondent. He felt so uncomfortable, he finally left the job. He did not report any of the incidents 'because being gay I probably would not have been taken seriously' (22-year-old)
(Weiss 2010, s.293)

Det finns även en annan aspekt att ta hänsyn till då det handlar om sexualitet och män. Enligt en utav våra intervjupersoner så är det inte helt ovanligt att en man känner lust under övergreppet vilket kan göra att skulden och skammen blir ännu värre;

det är inte ovanligt att offret trots att det är en våldtäkt kan känna lust och så. (..) Hur är det då för en man att känna det med en annan man.. Så det blir ju kanske ännu längre ifrån vad som han tycker är tillåtet för sig själv..
(Anders, Akuten)

Coxell och King (2010) beskriver även att män kan få erektion under övergreppet. Dock menar författarna att detta inte behöver uppstå enbart på grund av en lustkänsla, erektion kan även uppstå till följd av en rad olika känslor såsom rädsla och smärta etc. Abdullah-Khan (2008) beskriver också detta scenario och refererar till Bancrofts (1980) teorier om att sexuell respons kan uppstå utifrån känslomässig turbulens. Ångest kan således ge upphov till en erektion och utlösning under övergreppet.

8.3 Dagens läge

8.3.1 Vad behöver förändras?

Som vi tidigare har nämnt så anser våra intervjupersoner inte att män som utsatts för sexuellt våld är något som är på väg att uppmärksammas mer. Vi vet att sexuellt våld mot män förekommer dock trots mörkertalet vara relativt stort. En utav våra intervjupersoner tror även att antalet män som blir utsatta för sexuellt våld kan komma att öka;

Jag tror att det riskerar nog att öka i vårt samhälle idag.. jämfört med tidigare. Gränserna för sex mellan män och kvinnor försvinner och det är inte samma hårda gränser mellan homosexualitet och heterosexualitet, man är lite öppnare för allt

möjligt. Våldtäkt är ju inte bara penetration analt till exempel(..)..Så jag tror att det finns säkert ett stort mörkertal som vi inte riktigt vet om...
(Bengt, Infektionskliniken)

Majoriteten av de organisationer som vi har varit i kontakt med konstaterar att man kan vända sig till deras organisation om man har blivit utsatt för sexuellt våld som man. Det finns alltså hjälp att få för dessa män även om största delen utav samhällets resurser för bemötande av sexuellt våld riktar sig till kvinnor och barn. Dock poängterar våra intervjupersoner att det egentligen inte är så stor skillnad i arbetet med kvinnor och män som utsatts för sexuellt våld, de ser heller inte att ett speciellt arbets sätt behövs. På kriscentrum för barn och unga beskriver Camilla arbetet med sexuellt våldsutsatta ungdomar på följande vis;

..vi jobbar kognitivt, så att vi jobbar ju precis likadant oavsett om man är pojke eller flicka.
(Camilla, Kriscentrum för barn och unga)

Däremot kan problematiken som följer efter att ha blivit utsatt för sexuellt våld skilja sig beroende på om offret är kvinna eller man vilket vi tidigare har diskuterat. Den allmänna uppfattningen hos våra intervjupersoner verkar vara att gruppen män som utsatts för sexuellt våld är något som man är medveten om inom organisationerna, dock förs ingen större dialog utåt eller emellan de olika praktikerna.

Alltså vi gör något här, UMAS [SUS] gör någonting, den avdelningen gör någonting och någon annan kanske någon annanstans. Mansjourer gör någonting.. Men man hör aldrig att det pratas om det..
(David, Kriscentrum)

..det är ju så att det är väldigt svårt. Vi har fullt sjå med att nå ut inom oss själva här. Det är väl det vi jobbar mest med, att försöka få ut det till personalen. (...) Att också gå ut till allmänheten tror jag är rätt svårt alltså. Det är ju en så försvinnande liten del av allmänheten och av antalet besökandet så är det ju en minoritet också..
(Bengt, Infektionskliniken)

Under vårt uppsatsskrivande har vi fått starka reaktioner av människor i vår omgivning kring det ämne vi har fördjupat oss i. Den vanligaste reaktionen har varit nyfikenhet då det är få som någonsin har reflekterat över att vuxna män också kan våldtas precis som kvinnor. Det finns en okunskap kring ämnet överlag då det inte är något som man talar om i det vardagliga samtalet. Även den mediala debatten har till stor del undanhållit samtalsämnet;

..det är ju naturligtvis svårt att hänga ut i media och så, men det behöver pratas mer om det. Förstå att det förekommer. Den enda som jag vet är ju faktiskt han Peter Jöback. Han har ju gått ut med i media att när han var 12-13 år så blev han utsatt för sexuella övergrepp. Jag menar det är många kvinnor som skriver böcker och debatterar men väldigt få män.. han är den enda jag kan komma på.
(Camilla, Kriscentrum för barn och unga)

Camilla menar att det är viktigt att prata om att män också kan utsättas för sexuellt våld. Media har en stor inverkan på oss människor idag och påverkar våra föreställningar och normer dagligen. Att förändra synen på något som är så starkt inpräntat i samhället som synen på mannen och då speciellt mannen som offer för sexuellt våld är inget som man gör i en handvändning. Genom att uppmärksamma ämnet i olika sammanhang skulle man kunna skapa en större förståelse och en dialog kring ämnet utsatta män;

..alltså det är nästan så att man hade önskat att det fanns någon organisation som Rädda Barnen eller något sånt. Att man tar upp det.. ja, det finns väl inga killföreningar direkt men kanske idrottsföreningar eller vad sjutton som helst. Det behövs nästan mer underifrån så va..
(Camilla, Kriscentrum för barn och unga)

Detta är även något som Abdullah-Kahn (2008) tar upp och menar behöver förändras. Genom intervjuer med ett antal terapeuter har Abdullah-Kahn dragit slutsatsen att det viktiga för män i sitt behandlingsarbete är att göra upplevelsen och känslorna verkliga. För att kunna göra detta kan det vara av stor vikt att träffa andra som har varit med om liknande upplevelser, som exempel föreslås olika typer av gruppverksamhet. En annan förändring som behövs är enligt våra intervjupersoner attityden och kunskapen kring ämnet män som utsatts för sexuellt våld. Abdullah-Khan (2008) menar även hon att grunden till varför män inte får den hjälpen de behöver är på grund av brist på information och allmän medvetenhet.

9 Sammanfattning

För att titta närmare på ämnet män som offer för sexuellt våld har vi genomfört fyra intervjuer med professionella inom området. Vi har även ringt runt till ett tiotal andra organisationer, som vi ansett lämpliga för intervju men som av olika anledningar inte kunnat ställa upp på detta. Utifrån intervjuer och telefonsamtal har vi kunnat utläsa att det finns specifik hjälp för män som utsatts för sexuellt våld att få på akuten i Malmö, där de har en vårdplan för just detta. Här kan man få hjälp med det medicinska men även med det psykologiska i form av kuratorsstöd. Kriscentrum för män i Malmö är ett annat ställe dit män som utsatts för sexuellt våld kan vända sig, bland annat Polisen hänvisade oss till denna organisation. RFSL verkar även enligt vårt material vara en betydande aktör när det gäller hjälp till sexuellt våldsutsatta män. De professionella vi intervjuat menar att män som utsatts för sexuellt våld kan få professionell hjälp på de flesta ställen som kvinnor som utsatts sexuellt kan vända sig till. Exempelvis Kriscentrum Lund, Kriscentrum för barn och unga, Centrum för sexuell hälsa, ungdomsmottagningar och vårdcentraler.

Det som dock kan begränsa män i uppsökandet av professionell hjälp kan vara det faktum att begreppet manlighet är svårkombinerat med offerbegreppet. Våra intervjupersoner, men även tidigare forskning pekar på att män har svårare än kvinnor att identifiera sig som offer. Det faktum att män i liten utsträckning passar in i normen för vad ett offer är kan vara en bidragande orsak till att män i mindre utsträckning än kvinnor söker hjälp. Att män inte passar in i normen som ett offer för sexuellt våld kan även bidra till att upplevelsen av ett övergrepp blir mer komplext för en man än för en kvinna.

10 Avslutande diskussion

När vi bestämde oss för att skriva om män som utsatts för sexuellt våld var frågetecknen många. Allt eftersom tiden gått har vi insett att vi inte är de enda som har funderingar över detta. I vårt sökande efter intervjupersoner har vi ofta stött på kommentarer som; ”Det är inget som vi kommer i kontakt med”. Vi har många gånger känt en stor frustration över att kunskapen kring män som utsatts för sexuellt våld inte verkar vara speciellt utbredd. Samtidigt har det gjort oss mer engagerade och nyfikna över varför det ser ut på det viset? Hos våra intervjupersoner verkar det finnas en tro att män inte söker hjälp i samma utsträckning som kvinnor som har drabbats av liknande brott. Samma slutsats har vi kunnat dra av tidigare forskning inom ämnet, även om denna till största del består av internationella studier. Vi kan alltså anta att det finns ett ganska stort mörkertal bland män vilket skulle kunna bero på en rad olika faktorer.

Att inte passa in i normen som offer för sexuellt våld kan vara en bidragande orsak till att mörkertalet är stort bland män. Den idealiska bilden av ett våldtäktsoffer är för oss alla ganska välkänt. Den oskyldiga, svaga tjejen eller kvinnan är kanske det första som dyker upp i huvudet hos de allra flesta, vilket våra intervjupersoner också verkar vara ganska överrens om. Att detta är en relativt vanlig typ av våldtäktsoffer är inget som vi tänker argumentera emot, dock finns det en risk att vi genom detta idealiserande glömmer bort att det kan finnas andra typer av offer. Att bli utsatt för sexuellt våld som man kan skapa en annan form utav problematik än för en kvinna. Det är inte helt ovanligt att den som blivit utsatt för sexuellt våld känner skuld och skam över vad denne varit med om. Detta är något som kan förekomma både hos män och hos kvinnor. Dock har vi kunnat uttyda att det finns flera dimensioner utav skuld och skam när det handlar om utsatta män. Flera av våra intervjupersoner antyder att män kan ha problem med att få ihop bilden av sig själva som ett offer och samtidigt se sig själv som en man, då dessa benämningar ofta ses som två motpoler. Att vara man och maskulin kopplas också ofta till begreppet sexualitet vilket vi har uppfattat som något som kan vara av stor vikt när det handlar om utsatta män. För det första är tanken om att mannen är en sexuell varelse som alltid vill ha sex något som kan påverka bilden av mannen som offer för sexuellt våld. För det andra kan ett sexuellt övergrepp av en annan man medföra att händelsen blir ännu mer komplex då det blir en fråga om sexuell läggning. Dessa komponenter i samband med att media nästan uteslutande benämner våldtäktsoffer som

kvinnor, kan ha betydelse för att män inte söker hjälp i samma utsträckning som kvinnor. Vi kan se detta som samhällsnormer vilka har byggts upp under en längre tid vilket även Butler (2006) argumenterar för. Omedvetet anpassar vi oss efter vad som i samhället är accepterat inom vissa grupper vilket vi tror kan leda till att vi ibland låser oss i våra tankar och handlingar.

Under arbetets gång har tankar väckts kring vad som behöver göras för män som utsatts för sexuellt våld. Vi har även funderat kring vad som behöver göras för att underlätta för dessa män att söka professionell hjälp? Behövs det ett speciellt sätt att arbeta med män eller kan man arbeta likadant med personer som utsatts för sexuellt våld oavsett om de är män eller kvinnor? Flera av våra intervjupersoner påpekar att de idag arbetar likadant med män och kvinnor. Däremot så menar flera stycken av dessa att problematiken kan se olika ut beroende på om personen är man eller kvinna, då det finns olika förväntningar på människor beroende på vilket biologiskt kön de tillhör.

På SUS i Malmö har en vårdplan tagits fram för bemötandet av män som utsatts för sexuellt våld. Detta har inte i första hand gjorts för att män behöver en annan typ av vård än kvinnor utan anledningen till vårdplanen var istället att män inte kunde skickas till Kvinnokliniken, på grund av att de är just män. I och med att det troligtvis främst är kvinnor som utsätts för sexuellt våld och att män som offer för sexuellt våld länge varit och fortfarande är ett tabubelagt ämne så är det inte konstigt att det finns ställen som Kvinnokliniken. Men det faktum att samhället har valt lösningar som är specifikt riktade till kvinnor gör att vi anser att män som utsatts för sexuellt våld kan hamna mellan stolarna.

Coxell & King (2010) skriver i sin artikel att det finns för lite forskning och kunskap för att man ska kunna arbeta evidensbaserat med män som utsatts för sexuellt våld. Detta kan göra det svårt att anpassa stöd och vård särskilt till män. Det som vi anser talar för att det bör arbetas mer specifikt med män som blivit utsatta är att det skulle kunna visa på att även män kan bli utsatta för sexuellt våld. Då det redan finns kvinnokliniker för kvinnorna skulle ett liknande ställe för män kunna göra att fler män väljer att söka hjälp då det blir mer tillgängligt. Det kan även vara bra med ett specifikt arbetssätt för sexuellt våldsutsatta män eftersom det kan finnas en annorlunda problematik hos dessa jämfört med kvinnor som utsatts. För vissa män skulle det kunna underlätta bearbetandet av händelsen att träffa andra män som har liknande upplevelser. Abdullah-Khan (2008) skriver att män som utsatts för sexuellt våld kan

få hjälp av andra män som upplevt något liknande genom att sätta ord på händelsen och se att de inte är ensamma om att som man ha blivit utsatt. Vi kan här se att media till stor del har ett finger med i spelet då män som utsatts för sexuellt våld ytterst sällan uppmärksammas. Detta i sin tur kan leda till att de män som blivit utsatta känner sig oerhört ensamma i sin situation. Abdullah-Khan (2008) menar att det på grund av detta kan vara en fördel för män att delta i samtalsgrupper tillsammans med andra män. Vi vill även här knyta an till Hans Knutagårds rapport "Men du har ju blivit våldtagen" (2009) vilken tar upp just mäns ensamhet och ordlöshet efter händelsen.

Vi anser dock att det finns en del negativa aspekter med att dela upp arbetet efter biologiskt kön, främst för att man på så sätt förstärker genuskillnaderna ännu mer. Det finns även en risk att generalisera, att problematiken ser ut på ett visst sätt om personen är man och på ett annat om det är en kvinna. Vi menar att den problematik som uppstår efter ett övergrepp är olika för olika människor och inte nödvändigtvis behöver ha något samband med biologiskt kön. Det är dock viktigt att påpeka att upplevelsen av övergreppen kan ha en stark koppling till personens genusidentitet, att det kan ha betydelse vilken sexuell läggning man har och vilket kön förövaren har vilket också flera av våra intervjupersoner har poängterat. Det viktiga i den här frågan tycker vi är att de människor som har behov av hjälp, ska våga söka och kunna få den hjälpen de behöver oavsett om det är en man eller en kvinna. Att se sexuellt våld utifrån ett könsneutralt perspektiv är något som antagligen ligger ganska långt fram i tiden, om det ens någonsin kommer att ske. Dock anser vi att detta är en oerhört viktig fråga som vi i samhället bör uppmärksamma mer så att de män som utsatts för sexuellt våld vågar prata om sina upplevelser. Detta är viktigt, inte minst på längre sikt, om man i samhället vill få män att söka hjälp i större utsträckning än idag.

11 Referenslista

- Abdullah-Kahn, Noreen (2008) *Male rape – the emergence of a social and legal issue*.
New York : Palgrave Macmillan
- Andersson, Gunvor & Swärd, Hans (2008) Etiska reflektioner.
I Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans & Eliasson-Lappalainen, Rosmari & Jacobsson, Katarina
(red). *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur och Kultur
- Aspers, Patrik (2007) *Etnografiska metoder: att förstå och förklara samtiden*. Malmö: Liber
- Brottsförebyggande Rådet
www.bra.se
- Burcar, Veronika (2005) *Gestaltningar av offererfareheter. Samtal med unga män som utsatts för brott*. Sociologiska institutionen, Lunds universitet.
- Butler, Judith (1990) *Genustrubbel: feminism och identitetens subversion*. Göteborg: Daidalos
- Butler, Judith (2006) *Genus ogjort: kropp, begär och möjlig existens*. Stockholm: Nordstedts akademiska förlag
- Christie, Nils (2001) Det idealiska offret. I Åkerström, Malin & Sahlin, Ingrid (red). *Det motspänstiga offret*. Lund: Studentlitteratur
- Connell, Robert W. (2008) *Maskuliniteter* Göteborg: Daidalos
- Coxell, Adrian W. & King, Michael B. (2010) Male victims of rape and sexual abuse. *Sexual and relationship therapy* 25 (4): 380-391.
- Davies, Michelle & Rogers, Paul (2006) Perceptions of male victims in depicted sexual assaults: A review of the literature. *Aggression and Violent Behavior*. 11: 367–377

Kalman, Hildur (2006) "Kunskap och samhälle" i Blom, Björn & Morén, Stefan & Nygren, Lennart (red). *Kunskap i socialt arbete*. Stockholm: Natur och kultur

Knutagård, Hans (2009) *Men du har ju blivit våldtagen- om våldtagna mäns ordlöshet*.

Levin, Claes (2008) "Att undersöka 'det sociala'- några ingångar"
i Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans & Eliasson-Lappalainen, Rosmari & Jacobsson, Katarina (red) (2008). *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur och Kultur

Mattson, Tina (2007) "Socialt arbete, kön och normalitet" i Svensson, Kerstin (red). *Normer och normalitet i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur

May, Tim (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur

Monk-Turner, Elizabeth and Light David (2010) Male sexual assault and rape: who seeks counseling? *Sexual abuse: a journal of research and treatment*. 22 (3): 255-265.

Regeringens proposition (1983/84:105) *Om ändring i brottsbalken m.m. (sexualbrotten)*

Rentoul, L & Appelboom, N (1997) Understanding the psychological impact of rape and serious sexual assault of men: a literature review. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*. 4: 267-274

Weiss, Karen G. (2010) Male sexual victimization: examining men's experiences of rape and sexual assault. *Men and masculinities*. 12 (3): 275-298.

12 Bilaga

Brottsofferjouren Lund

Tipsade om Brottsoffermyndighetens temadag: Män som brottsoffer.

Brottsoffermyndigheten

Vi besökte deras temadag: Män som brottsoffer i Malmö.

Centrum för sexuell hälsa

Två kuratorer, inget de kom i kontakt med.

Kriscentrum för män, Malmö

Policy att de inte gjorde intervjuer p.g.a. att det tog för mycket tid från det ordinarie arbetet.

Kriscentrum för män, Göteborg

Inget de kom i kontakt med i någon större utsträckning.

Kriscentrum, Lund

”David”

Kriscentrum för barn och unga, Malmö

”Camilla”

Mansjouren, Malmö

Numret har upphört

RFSUgruppen, Malmö

Inget de kommer i kontakt med. Tipsade om RFSL.

RFSL, Malmö

Svåra att få tag på, provade olika nummer + mail.

Sa att de skulle återkomma men det hände inget.

Polisen, Malmö

Sexualbrottsansvarig

Menade att det inte fanns någon skillnad i arbetet med kvinnor och män och därför hade de inget att tillföra i en intervju.

Skånes Universitetssjukhus Malmö

Först kom vi till växeln sen kopplades vi till avdelningschefen på akuten sedan till en annan person på akuten för att sedan hamna hos kurator "Anders" på akuten.

"Anders" föreslog att även "Bengt" kunde medverka under intervjun.

Stödcentrum, Malmö

Inget de kom i kontakt med.

Ungdomsmottagningen Lönner, Malmö

Kurator. Inget de kom i kontakt med.

Ungdomsmottagningen Roseum, Malmö

Kurator, sexolog. Inget de kom i kontakt med.